

טיפול בתותחים בשבת

הנחיות הלכתיות

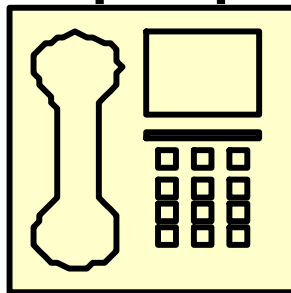
בהוצאת תחום הלכה
הרבנות הצבאית הראשית

אייר תשס"ט

**מוקד הקו הפתוח עומד לרשותך,
אל תהסס לפנות!**

057 - 8175767

(במקרים דחופים - גם בלילה)

הקדמה

הצורך לשמור על רמת כוונות גבוהה בכל ימות השנה מעורר שאלות רבות סביב העבודה בשבת ובמועד.

תחום ההלכה ברבנות הצבאית בחן את הפעולות המגוונות המתבצעות במהלך הטיפול בתומ"ת והפעלתו, ניתח את רמת האיסור ההלכתי בכל פעולה מול הצורך המבצעי שיש בה וריכז עבורך – לוחם התותחנים – הנחיות המסדירות את ההיערכות לפני שבת ואת המותר והאסור בשבת נוכח הצרכים השונים בשגרה ובחירום.

ההנחיות נכתבו בשיתוף פעולה עם גורמים מקצועיים בחיל התותחנים שהאירו את הזווית המקצועית בהפעלת התומ"ת ובהתייעצות עם מפקדים בכירים שתרמו מניסיונם המבצעי.

אין ספק, שמודעות לנושא תחזק את שמירת השבת בסוללות וממילא תעצים את עמידתנו באתגרים הביטחוניים שלפנינו.

הרב איל קרים, סא"ל
ראש תחום ההלכה

אלון קלוס, אל"מ
רמ"ח תח"ם

תוכן העניינים

- 2 עקרונות הלכתיים _____
- 5 היערכות לשבת _____
- 8 טיפול בתומ"ת בשבת בעת כוננות _____
- 10 פעולות בזמן ירי ואחריו _____
- 12 הפעלת המפי"ק בשבת _____
- 16 דילוג סוללה בשבת _____
- 17 נספח 1 – טיפול בתומ"ת דוהר עפ"י ההלכה _____
- 22 נספח 2 – דוגמה ללוח תורנויות לשבת _____
- 23 נספח 3 – הוראת קתמ"ר מספר 2.7 _____

עקרונות הלכתיים

א. הצטוונו בתורה לקדש את יום השבת ולשבות בו מכל מלאכה¹. מצווה זו חלה בכל עת ובכל מצב.

לכן גם כאשר נדרשים לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש או ספק פיקוח נפש², אין לחלל שבת יותר מההכרח³.

ב. מלאכות שבת אינן שוות בחומרתן, אלא יש מהן שעשייתן אסורה מן התורה, ויש שאיסורן מדרבנן.

לדוגמה: הנעת התומ"ת⁴, העלאת סל"ד⁵, הדלקת נורת להט⁶ וחלק מתיקוני המזקו"ס⁷ אסורים בשבת מן התורה, ואילו טלטול מוקצה⁸ ונשיאת חפצים מחוץ לעירוב⁹ אסורים

---

¹ במצוות עשה – 'וביום השביעי תשבות' (שמות כג, יב) ובמצוות לא-תעשה – 'לא תעשה כל מלאכה' (שם כ, י).

² שו"ע (בקובץ זה תהיה הכוונה בהפניה ל'שולחן ערוך' או ל'רמ"א' – לחלק 'אורח חיים', אלא אם צוין אחרת) שכח, ב יג טו.

³ שש"כ לב, כח.

⁴ הבערת דלק אסורה מן התורה, אולם אין איסור תורה בכיבוי מנוע או הורדת סל"ד מאחר והדלק מובער מחדש בכל סיבוב של המנוע, ואם כן הפסקת הסולר אינה גורמת להקטנת אש קיימת או לכיבוי, אלא מונעת הידלקות האש מחדש (שש"כ מ, הע' קכט).

⁵ כגון: לחיצה על דושת ההאצה, משיכת מצערת יד, שילוב הילוך או היגוי.

⁶ הדלקת נורת להט או כל גוף חימום לווהט אסורה מן התורה משום 'מבעיר' (משנ"ב רעז, כב. שיח, א. שעה"צ שם. ראה שו"ת אחיעזר ג, ס). בנורת LED אין חוט להט, והאיסור שבה הוא בהפעלת החשמל בלבד שלדעת רוב הפוסקים אין בו איסור תורה כדלהלן הע' 10. עם זאת ניתן לבצע פעולות אלו בשינוי, ולכן הקדמתן לפני השקיעה היא בעדיפות שנייה.

⁷ עפ"י שו"ע שיג, ו.

⁸ משנ"ב בתחילת סימן שח.

מדרבנן.

לדעת רוב הפוסקים, אין איסור תורה בהפעלתם של מכלולים חשמליים¹⁰ שאין בהם חוטי להט.

ג. אין איסור תורה במלאכה הנעשית בשינוי¹¹ (שלא בצורה שרגילים לעשותה בדרך כלל) או ע"י שניים במשותף¹².

ד. אין לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש, כאשר ניתן להתאמץ ולהשיג את אותה תוצאה גם ללא המלאכה או באופן שאיסורה קל יותר, כגון בשינוי¹³, אך אם המלאכה אינה אסורה מן התורה – מותר לעשותה כרגיל¹⁴.

על החייל לברר את דרכי ההיתר לביצוע המשימה, אך אל יימנע ממצוות הצלת נפשות גם אם אינו בקי די הצורך¹⁵.

---

⁹ מאחר שהסוללות אינן פורסות בדרך ראשית אלא בשטחים שאינם משמשים את הרבים, ולכן אינם מוגדרים 'רשות הרבים', שאיסור ההוצאה בה הוא מן התורה, אלא 'כרמלית', שאיסורה מדרבנן (שו"ע שמה, יד. שמו, א).

¹⁰ הדעות השונות נסקרו בהרחבה באנציקלופדיה התלמודית כרך יח, עמ' קסג-קעד.

¹¹ משנ"ב רסו, לב. שכב, יג. שמ, כב.

¹² כאשר כל אחד מהם יכול לעשותה לבדו (שו"ע שטז, ה).

¹³ רמ"א שכח, יב. בחכמת שלמה שם כתב, שלדעת השו"ע שם אין צורך בשינוי וכן כתב ט"ז שם, ה; אלא שכל זאת בפיקוח נפש ודאי – כגון שמטפלים בחולה שלפנינו, אבל בספק פיקוח נפש, אפשר שגם לדעת השו"ע יש לעשות איסורי תורה בשינוי (ראה שו"ת שואל ומשיב, מהדורה ד' א, מב. אור לציון ב, לו הע' ב).

¹⁴ כך עולה מביה"ל רעח, א ד"ה 'מותר', המסביר שהאיסור לכבות את הנר לצורך חולה שיישן כאשר ניתן להסתיר את האור, נובע מחומרת הכיבוי שהוא קרוב לאיסור תורה – משמע שסתם מלאכות מדרבנן, מותר לעשותן בכל דרך שהיא לצורך הצלת נפשות.

¹⁵ העוסק בהצלת נפשות ולא הקפיד לצמצם בחילול שבת – לדעת פוסקים רבים, הריהו בגדר 'טעה בדבר מצווה' ופטור מחטאת על חילול שבת (שפת אמת, מנחות סד, א. שו"ת מהרש"ג ג, יד. ראה שש"כ לב, הע' פו).

ה. כאשר הקפדה על דרכי היתר מעכבת או משבשת את ביצוע המשימה וכל שכן אם היא מסכנת חיי אדם – יש לפעול כרגיל¹⁶.

ו. חובה לעשות לפני שבת את כל מה שניתן, כדי לצמצם את חילול השבת¹⁷, וכן לדחות למוצאי שבת כל מלאכה שאין בה צורך ביטחוני מיידי.

ז. הבדיקות והטיפולים השונים הנעשים בתומ"ת לשמירת כשירותו המבצעית ומוכנותו למשימה וכן שמירתן של הוראות הבטיחות¹⁸ – כל אלו נחשבים לצורך פיקוח נפש ומותרים בשבת.

ח. פעולות שאין בהן צורך מבצעי או בטיחותי נראה לעין, אלא הן נועדו כדי שלא יזלזלו בהן בנסיבות אחרות או שהן באות למנוע נזק לטווח רחוק, אינן מצדיקות עשיית מלאכה האסורה מן התורה, אולם מותר לעשות לשם כך מלאכות שאיסורן דרבנן¹⁹.

¹⁶ עפ"י רמ"א שכח, יב.

¹⁷ עפ"י משנ"ב שמד, יא. שעה"צ שם, ט. ביה"ל שם, א ד"ה 'מצומצמת'. ראה שו"ת חת"ס, יו"ד שלח.

¹⁸ גם אם החייל משוכנע שהוא עצמו יכול לעבור על ההוראה מבלי להסתכן.

¹⁹ כדן טיפולים שאינם דחופים, שהם מותרים אצל חולה מסוכן, אם אין עשייתם כרוכה באיסור תורה, ולכתחילה יש לעשותם בשינוי (ראה משנ"ב שכח, מו ושם, קב).

היערכות לשבת

א. יש לוודא השלמת כל המטלות בסוללה לפני כניסת השבת, ובכלל זה:

- טיפול בכלי הרכב והרק"ם, תדלוקם ומיקומם.

- השלמת תחמושת וסידורה²⁰.

- בדיקת החשמל, הקשר והתאורה כולל טיפול בגנראטור ותדלוקו.

- הקמת האוהלים או תיקונם²¹.

ב. במידת האפשר יש לחבר את התומ"ת למקור מתח חיצוני ואף לגנראטור (גם אם צריכים להפעילו בשבת²²), כדי לחסוך את הנעת התומ"ת.

ג. אם הלוחמים צפויים לשהות בסוללה במהלך השבת מצווה

---

²⁰ טלטול התחמושת בשבת כרוך באיסורי מוקצה (התחמושת מוגדרת 'מוקצה מחמת חסרון כיס', שהרי נזהרים מלטלטלה ולעשות בה שימוש כלשהו, כדי שלא תינזק – ראה שו"ע שח, א. אמנם יל"ע במקרה שצפוי ירי בשבת, האם דין התחמושת כסכין של מילה שבמקרה כזה אינו מוקצה כמבואר בשו"ע, יו"ד רסו, א) והוצאה, אם אין עירוב סביב הסוללה.

בנוסף, אספקת התחמושת עלולה לגרור רישום בטפסים שונים והפעלת כלי רכב.
²¹ תקיעת בזנ"טים בקרקע אסורה משום בונה (עפ"י שו"ע שיג, ב). עצם הקמת האוהל אסורה מן התורה גם ללא תקיעה, אם התכנון הוא להשאיר את האוהל כמה ימים (משנ"ב שטו, א לה. לדעת פמ"ג, שם א"א א, בפחות משמונה או תשעה ימים אין איסור תורה).

²² הפעלת גנראטור מחייבת פחות פעולות מאשר התומ"ת עצמו (בגנראטור ההפעלה היא בלחיצה על מפסק אחד, ויש בו פחות נורות ביקורת), וגם קל להפעילו בשינוי.

להקיפה **בעירוב** יחד עם אזור המנהלה, כדי שלא ייכשלו באיסורי הוצאה והעברה²³.

רבני החטיבות והאוגדות הסדירות והמרחביות מחזיקים ברשותם **ערכות עירוב** המיועדות לפריסה בשטח פתוח.

ד. יש למלא את רשימות התורנים לשבת לכל משימות הסוללה.

במידת האפשר צריך לניילן את הרשימות, שמא יבואו למחוק ולכתוב בהן בשבת²⁴.

בנוסף יש להכין פתקיות עם שמות התורנים ולוח בריסטול שעליו כתובות שעות היום – לכל אחת מהמשימות. דוגמה ללוח – בנספח שבסוף החוברת.

לוח זה כשאליו מוצמדות הפתקיות, ישמש כתחליף לרשימה המודפסת במקרה של שינוי בציוות למשימות השונות.

ה. כאשר לא ניתן להשלים את כל הטיפולים בתומ"ת לפני שבת, יש לבצע ביום שישי לפחות את הפעולות האסורות מן התורה, שהן:

- הפעלת מנוע התומ"ת לביצוע הבדיקות השונות²⁵.

---

²³ כלי הרכב נחשבים בדרך כלל לרשות היחיד, כי החלל שבתוכם מוקף מחיצה. גם הסיפון העליון מוגדר רשות היחיד כדין חורי רשות היחיד (שו"ע שמה, טז).

השטח הפתוח – אם אינו מוקף עירוב – נחשב לכרמלית.
²⁴ ולכן אם אינם מנוילנות יש איסור לקרוא בהן (שו"ע שז, יג), אבל ע"י הניילון שוב אין חשש זה ומותר – ראה כעין זה בבית"ל רעה, א ד"ה 'לאור' ושו"ת תורה לשמה קיז.

²⁵ הפעלת המנוע אסורה מן התורה, כדלעיל פרק א, סעיף ב, בכיבוי המנוע אין איסור תורה (ראה הע' 4).

בהגבת הקנה וצידודו באמצעות המערכת ההידראולית (באופן הגורם בהכרח

- תיקונים שונים במזקו"ם²⁶.
- בדיקת נוריות הביקורת בתא הנהג.
- בדיקת האורות הפנימיים והחיצוניים²⁷.
- בדיקת קשר חוץ²⁸.
- העברת חוטר ועליו שרוול ספוג בשמן²⁹.
- ו. בשעת הצורך ניתן לעשות מלאכה עד סמוך לשקיעה.
- ז. לטיפולים בתומ"ת יש להכין פלנלית חתוכה וסמרטוטים סינתטיים (כגון: שק פק"ל וספוג של מזרון)³⁰.
- רצוי להצטייד בפנס בעל נורת LED שהפעלתו בשבת אינה אסורה מן התורה³¹.

להפעלת המשאבה) יש איסור דרבנן ככל הפעלת מכשיר חשמלי בשבת (ראה הע' 10).

²⁶ גם בדפיקת פינים למקומם יש חשש 'בונה' ו'מכה בפטיש' (שו"ע שיג, ו).

²⁷ הדלקת נורת להט אסורה מן התורה (ראה הע' 6).

²⁸ הלחיצה על המע"ד מדליקה נוריות להט במערכות הקשר שבתומ"ת ושבמפי"ק. גם בעצם הדיבור קיימת בעיה, כי עוצמת האור שבנורה משתנית עם שינוי עוצמת הקול.

בטלפון הקווי ובקשר פנים יש איסור בלחיצה על המתגים (סגירת מעגלים חשמליים), אולם המשך הדיבור גורם רק לשינוי עוצמתו של הזרם החשמלי, ולכן אינו אסור (שו"ת מנחת שלמה א, ט. שו"ת יביע אומר ג, יא. קשרי מלחמה ד, ג).

²⁹ בסחיטת השמן מתוך הבד במהלך השימון יש חשש 'סוחט' (ראה שו"ע שכ, יח).

³⁰ כל אלה ישמשו לשימון, לספיגת שמן ולניקוי רטוב. לדעת פוסקים רבים, אין איסור סחיטה מן התורה בדבר שאינו גידולי קרקע (מנוחת אהבה) וגם לדעת פוסקים רבים אין איסור תורה בסיבי ניילון, כי הנוזלים אינם נבלעים בתוכם (אלא מצטברים בין הסיבים) – ראה שו"ת ציץ אליעזר ה, ו. ברית עולם, מלאכת מלבן (אות לו). שו"ת אז נדברו ז, לג. בשו"ת שבט הלוי ה, לז חולק על כך.

³¹ ראה הע' 6.

טיפול בתומ"ת בשבת בעת כוננות

א. אם לא חובר התומ"ת לגנראטור, מותר להניע את התומ"ת ככל הנדרש לשמירת המצברים, אולם הרמת מתג 24³² והנעת התומ"ת ייעשו בשינוי – לחיצה על מתג בגב האצבע³³.

יש להיזהר מלחיצה מיותרת על דוושת הגז³⁴.

ב. ככלל, יש לדחות את הטיפול היומי בתומ"ת למוצאי שבת.

ג. לא טופל התומ"ת לפני שבת או שהיה בתנועה או במצב ירי לאחר הטיפול ומצב הכוננות מחייב לטפל בו בשבת, יש לבצע את הטיפול ובכלל זה תיקון תקלות במערכות השונות ותדלוק התומ"ת.

את הבדיקות השונות בגברילי מותר לבצע כרגיל³⁵, ואילו בדיקת קשר חוץ³⁶ תיעשה בשינוי – הדלקה ולחיצה על המע"ד באמצעות חפץ כלשהו.

ד. אם מצב הכוננות אינו מחייב לטפל בשבת, יש לדחות פעולות אלו לאחר השבת ולבצע רק את הבדיקות

---

³² הרמת המתג מדליקה נורת ביקורת שבה חוט להט, ומלאכה האסורה מן התורה – מצווה לעשותה בשינוי (ראה הע' 13).

³³ לעניין שינוי שאינו משפיע על תוצאת המלאכה ראה הקדמת אגלי טל (אות ט), ומסתימת הפוסקים משמע שגם זה בגדר שינוי.

³⁴ ראה הע' 5.

³⁵ מאחר ואין בה איסור תורה, ומצב הכוננות מחייב לעשותה עכשיו (ראה פרק א, סעיף ד).

³⁶ ראה הע' 28.

- החזותיות, את הניקיונות ואת שימון המכלולים השונים³⁷.
- ה. הסרת הדורגל והורדת הקנה לצורך העברת חוטר ייעשו באופן ידני.
- ו. אם לא אין חוטר מורכב, יש להרכיב חוטר מבלי להדק את ההברגה³⁸.
- ז. שימון או ניקיונות שיש לעשותם באמצעות סמרטוט משומן – יש לעשותם בבד סינתטי בלבד (כגון שק פק"ל, מזרון)³⁹.

---

³⁷ את דינן של פעולות הסובלות דיחוי לאחר השבת נידן ללמוד מחולה מסוכן שדוחים אצלו טיפולים שאינם דחופים, אם הם כרוכים באיסור תורה (משנ"ב שכח, יד. ביה"ל שם, ד ד"ה 'כל'), ולעניין עשיית מלאכות דרבנן במקרה זה ראה משנ"ב שם, מו.

³⁸ הפוסקים נחלקו אם הברגתם של חלקי כלי אסורה מן התורה, ולכל הדעות אין איסור בהברגה שאינה מהודקת ובמיוחד כאשר רגילים לפרקה עוד באותו יום – ראה שו"ע הרב שיג, כא. שעה"צ שם, לב.

³⁹ ראה הע' 30.

פעולות בזמן ירי ואחריו

א. לקראת ירי יש לבצע את מכלול ההכנות והטיפולים הנדרשים בתומ"ת.

ניקוי הקנה, חריר הירי, הסדן ומנגנון הירי ובדיקת תקינותם של מערכת הצידוד וההגבהה, הנגח והנוקר יתבצעו כרגיל⁴⁰.

ב. הכנת הפגזים לירי (מרעום⁴¹, קשירת החנ"ה⁴² וכו') תיעשה כרגיל.

אם נדרש לפרק מארז חנ"ה, יש לחתוך את הרצועות ולא להתיר את הקשר⁴³.

ג. בזמן ירי חובה לפעול לפי הנהלים, התרגולות והפקודות הרגילות – כולל הנעת התומ"ת לקראת הירי ובלימתו בזמן הירי.

ד. לאחר הירי מותר לנקות את הפטרייה בספוג (סינתטי) רטוב, גם כשהיא לוחטת⁴⁴.

⁴⁰ פעולות אלו אינן כרוכות באיסור תורה (למעט הנקירה בתח"ל).

⁴¹ הרכבת חלקי כלי שאינה נעשית לקיום אינה אסורה מן התורה (ראה תהילה לדוד שיג, א), ולכן מותר לעשותה כרגיל (ראה פרק א, סעיף ד).

⁴² קשירת החנ"ה בקשר כפול אינה אסורה מן התורה, כי אינה נעשית לקיום (שו"ע שיז, א. ביה"ל שם, א ד"ה 'הקושר'), ולכן מותר לעשותה כרגיל (ראה פרק א, סעיף ד).

⁴³ מאחר והחנ"ה קשורה בקשר של קיימא ויש בו איסור מתיר (עפ"י רמ"א שיז, א).

⁴⁴ אע"פ שהמים הבלועים בספוג מתחממים, כי אין איסור בישול במים שאינם ראויים לשתייה (עפ"י כף החיים שא, רסז).

ה. פינוי הפסולת מהתומ"ת וסביבתו הקרובה חיוני לעבודה הסדירה ולכן מותר לעשותו, אע"פ שאין שם עירוב, אך במידת האפשר יש לדחוף אותה ברגל ולא להרימה ביד⁴⁵.

אם נדרש לקחת את הפסולת ולהרחיקה מסביבת התומ"ת רצוי להימנע מללכת איתה ארבע אמות ברצף, אלא יעצור כל 1.92 מ'⁴⁶.

בכל מקרה אין למיין את הפסולת⁴⁷ או לפנותה באמצעות משאית או כלי רכב אחר⁴⁸.

ו. לאחר הירי אין לכבות את המנוע, אלא כאשר לא צפוי ירי נוסף בטווח הזמן המייד⁴⁹.

ז. בהפוגות בהן מתכוננים לירי הבא, אם אין הזמן בהול, יש למעט באיסורי שבת, כגון: הורדת הקנה וצידודו באופן ידני⁵⁰. פירוק מנגנון הירי והפטרייה וניקויים יבוצעו כמתחייב מרמת הכוננות של הסוללה.

הטיפול במפנה הגזים יידחה למוצאי שבת⁵¹.

⁴⁵ בגלל איסורי מוקצה – שהרי הפסולת אינה ראויה לשימוש ולכן מוגדרת 'מוקצה' וכן הוצאה מרשות היחיד (=התומ"ת).

⁴⁶ באופן זה יש להתיר במקום הצורך העברה מחוץ לעירוב (שו"ע רסו, ז. ראה ביה"ל שמט, ה ד"ה 'ואפילו').

⁴⁷ מיון הפסולת כרוך באיסור 'בורר' (עפ"י משנ"ב שיט, טו. ביה"ל שיט, ג ד"ה 'היר').

⁴⁸ אין הכרח מבצעי לפינוי הפסולת משטח הסוללה.

⁴⁹ אף שאין איסור תורה בכיבוי (כפי שהוסבר בהע' 4), מכל מקום ע"י כך יצטרכו להניע שוב את התומ"ת.

⁵⁰ האיסור לחלל שבת ללא הכרח (לעיל פרק א, סעיף א) חל גם על מלאכות דרבנן.

⁵¹ מטרת הטיפול במפנה הגזים היא למנוע כניסת גזים רעילים לתא הלוחמים, אך לדעת הגורמים המקצועיים במקחש"ר, יכול הטיפול להידחות למוצאי שבת.

הפעלת המפי"ק בשבת

א. עבודת המפי"ק השוטפת חיונית לניהול הסוללה, אולם יש לבצע רק את הפעולות שלא ניתן לדחותן לאחר השבת, ובדרך שאיסורה קל יותר, כפי שיפורט בסעיפים הבאים.

ב. התקשורת בין חיילי הסוללה תיעשה עפ"י סדר העדיפויות הבא:

2. ללכת ולמסור את ההודעה בע"פ.
  3. להשתמש במערכת הכריזה⁵².
  4. להתקשר בטלפון קווי ללא צג (כאשר לא ניתן לחייג חיוג מקוצר).
  5. להתקשר בטלפון קווי עם צג או סלולארי⁵³.
  6. במהלך פעילות מבצעית או בכוננות והזמן בהול – מותר להשתמש בקשר.
  - ג. בכל מקרה אין לקיים שיחות באמצעי הקשר השונים שלא לצרכים מבצעיים.
- חייל המקבל פנייה מנהלתית בטלפון הקווי, יעיר על כך לפונה וינתק את השיחה.
- אם הפנייה היא בקשר, אין היתר ללחוץ על המע"ד⁵⁴ – גם

⁵² בניגוד לטלפון המחייב כמה וכמה פעולות, במכשיר זה נדרשת פעולה אחת בלבד.

⁵³ האיסור בדרך תקשורת זו חמור יותר בגלל החיווי הדיגיטאלי שעל הצג הדומה לכתיבה.

לא כדי למנוע פניות נוספות – אלא כאשר קיים חשש שיוזם השיחה יתקשר שוב ושוב וייצור עומס על רשת הקשר, ואין דרך אחרת למנוע אותו מכך.

ד. הוספת התקנים שונים למערכת הקשר (אנטנות, רמקול, מע"ד) אסורה בשבת⁵⁵, למעט אבזרים שרגילים לפרקם עוד באותו יום⁵⁶.

ה. מותר לכוונן בשבת את מכשיר הקשר לתדר הנכון, אם החיווי אינו דיגיטאלי⁵⁷.

כמו כן מותר להגביר ולהנמיך רחש קליטה על פי הצורך⁵⁸, וראוי לעשות זאת בשינוי⁵⁹ אולם אין לסובב את מתג הברירה למצב SQLSH⁶⁰.

---

⁵⁴ פעולה זו מדליקה נורת להט (ראה הע' 6).

⁵⁵ הרכבת חלקי כלי אסורה משום 'בונה' או 'מכה בפטיש' (שו"ע שיג, ב. משנ"ב שם, מה)..

⁵⁶ גם אם החיבור למערכת נעשה באמצעות הברגה (מג"א שיג, יב. ט"ז שם, ז. שו"ע הרב שם, כא. ערוך השולחן שם, לא. קצות השולחן קיט, ו. שו"ת ציץ אליעזר יג, ל. חזו"א, או"ח נ, ט חולק).

⁵⁷ שו"ת מנחת שלמה א, ט.

⁵⁸ הגברת עוצמת הקול במכשיר נעשית ע"י העלאת המתח החשמלי, ולכן מותר כי אין כאן הולדת זרם אלא שינוי עוצמתו (ראה הע' 28).

⁵⁹ הזיזת המתג או כפתור העוצמה, נחשב ל"טלטול במקצת" שמותר מכיוון שאינו עוקרו ממקומו (שו"ת הר צבי או"ח ח"א סימן קצו). ואף שלחלק מהפוסקים נחשב המתג או הכפתור כלי שמלאכתו לאיסור, משום שאינו ראוי לשום תשמיש רק להדליק בו (שו"ת ציץ אליעזר ח"א סימן כ פרק ט), המקל להזיזו לצרכים הנ"ל כלאחר יד, אין על זה שם טלטול (פסקי תשובות רעז, א בשם ספר פסקי תשובה סימן ש"ג).

⁶⁰ בפעולה זו נפתח מעגל חשמלי אחד ונסגר מעגל אחר, ולכן הדבר אסור (ראה הע' 6).

האמור לעיל סעיפים ד-ה מתייחס לשגרה, אולם במהלך פעילות מבצעית/מלחמה יש לפעול על פי הצורך כבימות החול.

ו. בדיקות הקשר יצומצמו למינימום הנדרש על פי אמינות המכשיר ואופי הפעילות ולא ישמשו לבדיקת ערנות שומר וכדו', במקום שניתן לבדוק זאת בהליכה רגלית.

ז. עדיף להשתמש במסך דיגיטאלי (LCD), כי בהדלקתו אין איסור תורה כבמסך אנלוגי (CRT)⁶¹. כמו כן רצוי להשתמש בעכבר אופטי ולא בעכבר מכני⁶².

בכל מסך יש להדליק את המחשב לפני שבת ולמנוע את כיבויו (=לבטל את ה-stand-by). כמו כן יש להפעיל תוכנת 'שומר מסך'⁶³.

לא הודלק המחשב או שכבה במשך השבת – יש ללחוץ על מתג ההפעלה ב'שינוי' – לא באצבע ישירות, אלא באמצעות חפץ כלשהו (שאינו מוקצה).

ח. ההקלדה במחשב תתבצע בשינוי – באמצעות חפץ – למעט כאשר נדרש להקליד מידע רב תוך זמן קצר.

⁶¹ בחלקו האחורי של מסך CRT מצויה שפופרת אלקטרונית ובה חוט להט. השפופרת יורה קרן אלקטרונית לכיוון הצג וגורמת בכך להופעת התצוגה. הפעלת המסך (כולל יציאה ממצב stand-by) מדליקה את חוט הלהט, ויש בכך איסור תורה (ראה הע' 6).

⁶² הזזת הסמן באמצעות עכבר אופטי נעשית ללא סגירת מעגל חשמלי כלשהו, בשונה מעכבר גלגל המסיט את הסמן באמצעות מגעי on-off רציפים, וממילא השימוש בו כרוך בסגירת מעגלים חשמליים וניתוקם תוך הזזת העכבר. משטח מגע (כעין זה המצוי במחשב הנייד) פועל באופן זהה ומספר המעגלים הנפתחים ונסגרים עם הזזת האצבע רב אף יותר.

⁶³ כדי שהנכתב במחשב לא יהיה בגדר 'כתב מתקיים'.

מסך מגע המצוי במערך הסדיר, שלא ניתן להקליד בו אלא באמצעות האצבע – רצוי להקליד בו באמצעות חפץ כלשהו⁶⁴.

ט. כתיבה בעט בשבת אסורה מן התורה⁶⁵, ולכן מותר לתעד רק מידע הנוגע במישרין לפעילות המבצעית.

רישום המידע יהיה קצר ותמציתי. אין לכתוב תאריך בכל דיווח, אלא פעם אחת בכל משמרת (שעה, ממי ומה נעשה – חובה למלא בכל דיווח).

י. מידע המופיע כבר במחשב – יש לדחות את כתיבתו ביומן המבצעים למוצאי שבת.

יא. הכתיבה תיעשה בעט שבת (שהדיו נמחק לאחר מספר ימים⁶⁶ – ניתן לקבל במשרד הרבנות), ולאחר השבת לצלם את היומן.

במידת האפשר – כותבים ביד שאינו רגיל לכתוב בה (בדרך כלל – יד שמאל) ובתנאי שהכתב קריא⁶⁷.

---

⁶⁴ כיוון שקשה להימנע מהקלדת תווים שאין בהם צורך דחוף, ובדרך זו של שינוי מותר לעשות מלאכה דרבנן, כדין טיפול שאינו דחוף בחולה מסוכן (ראה משנ"ב שכה, מו).

⁶⁵ משנ"ב שמ, כב.

⁶⁶ כתיבת 'כתב שאינו מתקיים' אינה אסורה אלא מדרבנן (שו"ע שמ, ד-ה וראה ביאור הלכה שם). מאחר והכתב נמחק תוך זמן קצר – אין הוא כתב מתקיים (שו"ת מנחת שלמה א, צא וראה תחומין יא עמ' 107).

⁶⁷ גם בעט שבת מצווה לכתוב בשינוי, כי פעמים שהכתב אינו נמחק (הדבר מצוי בעט ישן בגלל התנדפות האקונומיקה הגורמת להימחקות הדיו), ואז יש בו איסור תורה. בנוסף יש דעה שאם הכתב אינו נמחק באותו יום הריהו בגדר 'כתב המתקיים' ואסור מן התורה (שו"ת מנחת יצחק ז, יג-טו).

דילוג סוללה בשבת

א.גם אם הסוללה מדלגת בשבת או שלא השלימה את ההתארגנות עד כניסת השבת, אין לבצע עבודות מנהלתיות או כל משימה שאינה חיונית להצלת חיי אדם.

ולכן מיקום התומ"תים ושאר כלי הרכב המבצעיים ופריסת מערכת הקשר ייעשו בשבת, ואילו הקמת האוהלים והצבת מבני השירותים והמנהלה יידחו למוצאי שבת.

ב. עם עזיבת השטח מותר לרכז ולהוביל את כל הציוד – כולל ציוד אישי ומנהלתי – כדי לאפשר את הפעלת הסוללה במקום החדש ללא תקלות ועיכובים.

נספח 1 - טיפול בתומ"ת דוהר עפ"י ההלכה

(הטיפול מותר לאחר תנועה ובהתאם להגדרת הכוונות)

המכלול	סוג הבדיקה/הטיפול	איסור	כיצד לבצע?
מזקו"מ	בדוק בלאי או נזקים בזחלים	אין איסור	כרגיל
	בדוק שלמות מוטות פיתול	אין איסור	כרגיל
	בדוק הסתכלותית מתח זחל	אין איסור	כרגיל
תובה	בדוק נזילות דש"מ מתחת לגחון	אין איסור	כרגיל
	בדוק שלמות נצרות מטפים	אין איסור	כרגיל
מנוע	בדוק דש"מ ע"י מדידים	חשש סחיטה בפלנלית	לא להפעיל לחץ על הפלנלית
	בדוק הצטברות דש"מ	בדיקה ע"י מדידים	כרגיל
תא נהג	הנע התומ"ת למשך 10 דקות	בהדלקה - איסור מבעיר;	להניע בשינוי
		בכיבוי - איסור דרבנן	לכבות כרגיל
	בדוק פעולת מכוונים בתחומים הנכוונים	אין איסור	כרגיל

כרגיל	אין איסור	בדוק שלמות פנסים חיצוניים	תא נהג
לא לבדוק	איסור מבעיר	בדוק פעולת אורות בכל המצבים	
לא לבדוק	איסור מבעיר	בדוק פעולת אורות פנימיים	
לכתחילה יש להרכיב את החוטר לפני שבת	חשש 'מתקן כלי' בהרכבת החוטר	העבר חוטר ושמן ב- 9105	צריח
יש להשתמש בשק פק"ל	איסור סחיטה בסמרטוט		
להשתמש בסמרטוט מחומר סינתטי	איסור סחיטה במהלך השימון	נקה היטב משטחי בלם הלוע ושמן ב- .9105	
לנקור ללא תח"ל	איסור מבעיר בנקירת תח"ל	בדוק תקינות נוקר ומנגנון ע"י נקירה	
אם קיים צורך - כרגיל	איסור ממרח במריחת גריז	שמן ונקה את צירי הנגח	
כרגיל	אין איסור	אתר נזילות בצינורות מערכת צריח ומערכת התותח	
כרגיל	אין איסור	בדוק לחץ בלמי רתיעה 19-24 psi	

כרגיל	אין איסור	בדוק התבלטות פינים פנימית וחיצונית 3-19 מ"מ	צריח
להימנע מלחיצה על הדושה	איסור תורה בלחיצה על הדושה	בדוק תקינות מערכת צידוד והגבהה הידראולי וידני	
כרגיל	אין איסור	בדוק עיבוי במערכות אופטיות כוונת+טלסקופ	
כרגיל	אין איסור (מופיע מעצמו על הצג)	בדוק אזימוט קנה מדורגל אחרון ודווח למפיק	גברילי
כרגיל	אין איסור (מופיע מעצמו על הצג)	בדיקת התראות ינ"ח	
כרגיל	איסור 'מוליד' בהפעלת המכלול החשמלי	בצע הצפנה מלאה	
כרגיל	אין איסור	נקה במטלית יבשה את המערכת	
כרגיל	אין איסור	בדוק ניקיון המצברים	
להימנע במידת האפשר	בהוספת מים קיים חשש 'מתקן כלי'	בדוק גובה מים במצברים	מצברים

כרגיל	אין איסור	בדוק ניקיון המערכת	מערכת אב"כ
לא לבדוק	איסור מבעיר	בצע בדיקה שגרתית	
לא לבצע	איסור מבעיר בהנעת המטען	בדוק דש"מ לפי מדידים	מטען קירש
		הנע את המטען – בדוק תקינות	
		וודא טעינה במחווון הירוק	
לא לבצע, אלא אם קיים חשש לחדירת חול	איסור סותר, בונה וסוחט	נקה את חלקי המקלע (מפקד, סגן) ושמן ב – 9105	מקלעים
כרגיל	אין איסור	בצע תיאומים	
כרגיל	אין איסור	בדוק תקינות ושלמות מכשירים	קשר
כרגיל	איסור מוליד בהפעלת מכלול חשמלי	בדוק קשר פנים	
לחיצה על המע"ד בשינוי	איסור מבעיר בנוריות החיווי	בדוק קשר חוץ + ת 4	
להשתמש בקשר עניבה או באזיקון	איסור קושר	בדוק שלמות זיווד והתקנו וקשירתו	זיווד
כרגיל	אין איסור	בדוק הימצאות כל פיני הכוורת	כוורת

כרגיל	אין איסור	בדוק הימצאות מטפים ניידים	מטפים
כרגיל	אין איסור	בדוק הימצאות נצרות על המטפים	

נספח 2 - דוגמה ללוח תורנויות לשבת

תורנים	שעות	משימה	
ד/ד		האזנה	
			16:00
			20:00
			20:00
			0:00
			0:00
			4:00
			4:00
			8:00
			8:00
			12:00
			12:00
			16:00

הוראות קצין התותחנים הראשי

טיפולים מבצעיים הכרחיים בסוללה בשבת ובמועד

כללי:

1. חיל התותחנים נמצא בכוננות מבצעית באופן קבוע לכל אורך השנה גם בשבתות ובימי חג. צוותי התומ"ת והמפ"ק הנמצאים בפעילות מבצעית ביום השבת ובימי חג נתקלים בשאלות רבות באשר לשגרת הטיפולים ברק"ם כחלק מהכוננות המבצעית לעומת החובה לשמור על קדושת השבת.
2. מסמך זה הינו נגזרת מהפ"ע 3.0903 "שבתות ומועדי ישראל בצה"ל".

מטרה:

3. מטרת ההוראה לקבוע ולהגדיר את רמות הכוננות ואת המצבים בהם נדרשת פגיעה בקדושת השבת והחג על מנת לקיים רמה מבצעית גבוהה ביחידות.

מונחים והגדרות:

4. רמות הכוננות:
  - א. כוננות בט"ש – סוללות בגזרות לחימה אשר בכוננות מיידית.
  - ב. כוננות רמה"ג – סוללות אשר בכוננות במסגרת סד"כ רמה"ג.
  - ג. יחידות באימון – סוללות אשר נמצאות באימון ולא בכוננות מיידית.
  - ד. יחידות הדרכה – ביסל"ת, מרכז חת"ם.

ההוראה:

5. כוננות בט"ש וכוננות רמה"ג:

- א. הטיפול היומי נועד לבדוק את כשירות כלל המערכות בתומ"ת וביניהן מזקו"ם, מנוע, צריח, מצברים, מערכת כינון, קשר, תחמושת, כיבוי אש וזייווד. בכוננות בט"ש יבוצע טיפול זה פעם ביום.
- ב. את ההכנות לשבת ולחג, שבכללם הטיפול היומי, יש לסיים עד שעתיים לפני כניסת השבת והחג.
- ג. הטיפול היומי ליום שבת/חג יתבצע במוצאי השבת/חג.

הוראות קצין התותחנים הראשי

ד. צוות תומ"ת/ מוגף אשר מקיים שגרת טיפולים סדורה לאורך כל השבוע וביצע טיפול שבועי מקיף עפ"י הוראות קחש"ר, יצמצם את שגרת הטיפולים במהלך השבת והחג בהתניות הבאות:

- 1) התומ"ת / מוגף לא היה בתנועה מאז הטיפול היומי האחרון.
- 2) אין בתומ"ת/ מוגף תקלות אשר פוגעות במוכנות המבצעית שלו.
- ה. במהלך השבת והחג יבצע הצוות בדיקות חזותיות, ניקיונות ושימון מכלולים כמפורט:

- 1) בכל בוקר במהלך השבת / חג נדרש לבדוק בראייה כי אין נזילות באזור התומ"ת ובתא הלוחמים.
- 2) בתומ"ת ובמוגף יש לבדוק מוטות פיתול באמצעות לוס.
- 3) בתומ"ת ובמוגף ייבדקו המים במצברים.
- 4) יש להעביר חוטר בתומ"ת במידה והקנה אינו נקי.
- 5) יש לבצע הצפנה לתומ"ת עפ"י הנדרש בפקודות.
- 6) יש לבדוק שלמות הזיוד וקשירתו.
- 7) יש לוודא הימצאות מטפי כיבוי אש ושלמות מערכת כיבוי האש.
- ו. **ירי בשבת** – לקראת ירי יש לבצע את מכלול ההכנות והטיפולים הנדרשים כרגיל.
- ז. **פינוי פסולת ארטילרית בשבת** – פינוי הפסולת מהתומ"ת וסביבתו הקרובה חיוני לעבודה ויתבצע כרגיל, ללא שימוש ברכב.

6. יחידות באימון ויחידות הדרכה:

- א. תומ"תים אשר אינם בכוננות מיידית לפעולה לא יבצעו טיפול כל שהוא במהלך השבת/החג.
- ב. על פי הפ"ע 3.0903 ("שבתות ומועדי ישראל בצה"ל"), חובה לבצע את ההכנות לכוננות בשבת ובחג עד שעתיים לפני כניסת השבת/ חג ובכלל זה גם הטיפולים.
- ג. האמור בסעיף ב' לעיל תקף למעט בכוננות שהוכרזה תוך כדי השבת.

תחולה

16. תוקף ההוראה זו לכלל המערך הקני עם פרסומה.